

EVLİ BİREYLERİN EVLİLİK DEĞERLERİ, EVLİLİK DOYUMU VE EVLİLİK TİPLERİ*

Meliha TEKİN ÇATAL¹, Melek KALKAN²

ÖZ

Bu çalışma evli bireylerin evlilik değerleri, evlilik doyumu ve evlilik tipleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla, evli bireylerin evlilik değerleri, evlilik doyumu ve evlilik tipleri arasındaki ilişkiye; evli bireylerin evlilik değerleri ve evlilik tiplerinin evlilik doyumunun anlamlı bir yordayıcısı olup olmadığına; evli bireylerin evlilik değerleri, evlilik doyumu ve evlilik tipleri arasındaki ilişkinin cinsiyete göre değişip değişmediğine bakılmıştır. Çalışma, Samsun'da yaşayan 268'i kadın 189'u erkek olmak üzere toplam 457 evli birey ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada Evlilik Değerleri Ölçeği, Evlilik Yaşamı Ölçeği, Evlilik Tipleri Ölçeği ve araştırmacılar tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Veriler SPSS 17.00 paket programı ile analiz edilmiştir. Bulgular doğrultusunda Pearson Korelasyon Testi, Çoklu Regresyon Testi, Bağımsız Gruplar Arası t-testi analiz teknikleri uygulanmıştır. Araştırma sonucunda evli bireylerin toplulukçu evlilik değeri ile geleneksel tip ve ilişkili özerk tip arasında pozitif; toplulukçu evlilik değeri ile özerk tip arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca evlilik değeri ile evlilik doyumu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Evlilik tipleri (geleneksel tip, ilişkili özerk tip ve özerk tip) ile evlilik doyumu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ayrıca evlilik değerleri ve evlilik tipleri birlikte, bireylerin evlilik doyumlarını anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur. Son olarak erkeklerin evlilik değerleri ve geleneksel tip puanları kadınlardan anlamlı ölçüde yüksek görülürken, kadınların ilişkili özerk tip puanları erkeklerden yüksek bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler

Evlilik Değerleri, Evlilik Doyumu, Evlilik Tipleri

THE RELATIONSHIP BETWEEN MARITAL VALUES, MARITAL SATISFACTION AND MARITAL TYPES OF MARRIED INDIVIDUALS

ABSTRACT

This study was conducted to investigate the relationship between marital values, marital satisfaction and marital types of married individuals. For this purpose, the relationship between married individuals' marital values, marital satisfaction and marital types has been examined. The study was carried out with a total of 457 married individuals; 268 female and 189 male. In this study, The Marital Values Scale, The Marriage Life Scale and The Marital Typology Scale were used. The data were analyzed with the 17.00 SPSS package program. Pearson Correlation Test, Multiple Regression Test and Independent Group T-test Analysis techniques were applied. As a result of the analysis, it was found that there was a significant positive correlation between covenantal marital value and traditional type and associated autonomous type; a negative correlation between covenantal value and autonomous type of married individuals. In addition, there was a significant positive relationship between marital value and marital satisfaction. A positive relationship was found between marital types (traditional type, associated autonomous type and autonomous type) and marital satisfaction. However, marital values and marital types (traditional type, associated autonomous type and autonomous type) together were found to predict marital satisfaction significantly. Finally, the traditional type and associated-autonomous type of marital values and marital types showed a significant difference according to gender. According to this, men's marital values and traditional type scores were significantly higher than women; women's associated autonomous type scores were higher than men.

Key Words

Marital Values, Marital Satisfaction, Marital Types

*Bu makale Meliha TEKİN ÇATAL'ın Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde Prof. Dr. Melek KALKAN'ın danışmanlığında yazdığı doktora tezinin özetidir.

¹Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Kubilay İlkokulu, Samsun, E-posta: melihacatal82@gmail.com, ORCID:0000-0002-9886-4311

²Prof. Dr., Ondokuzmayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Samsun, E-posta: mkalkan@omu.edu.tr, ORCID:0000-0002-1280-5952

Alıntı: Tekin Çatal, M., Kalkan, M. (2019). Evli bireylerin evlilik değerleri, evlilik doyumu ve evlilik tipleri. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 3(6), 179-186.

Giriş

Aile birliğinin kurulmasının ilk adımı olan evlilik, insan yaşamın en önemli sosyal olaylarından ve kararlarından biridir. Evlilik kararı, insan hayatının dönüm noktalarından biri olma özelliğini yıllar boyu kaybetmemiştir (Ondaş, 2007). Farklı toplumlarda birçok şekilde tanımlanmış olsa da, evlilik çok boyutlu bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır (Kışlak, 1997). Çiftler, evlilik ile psikolojik, fizyolojik ve toplumsal olarak, ihtiyaçları için aynı çatı altında buluşurlar. Toplumun sürekliliği için sosyal değerlerin bir sonraki kuşaklara aktarılması, evlilikle beraber kurulan ailede başlar. Bu nedenle sağlam temeller üzerine kurulmuş bir çift ilişkisi, her toplumun fazlasıyla üzerinde durduğu bir birlikteliktir.

Evliliğin sağlıklı bir biçimde devam edebilmesi için eşlerin birlikteliklerinde psikolojik ve biyolojik gereksinimlerini karşılamaları mühimdir. Bu ihtiyaçların karşılanması eşlerin evlilik doyum düzeylerini doğrudan etkilemektedir (Gökmen, 2001; Medling ve Mccarrey, 1981). Evlilik doyumunu, ilişkideki beklentilerin karşılanma düzeyiyle ilgilidir. Evlilik, tüm toplumları kapsayan evrensel bir sistem olsa da içinde yaşanılan kültürün evliliğe etkisi yadsınamaz derece önemlidir. Sahip olunan kültürel değere göre evliliğin yapılış şekli, standartları, ev içi roller ve evliliğin bozulma koşulları da farklılaşmaktadır. Araştırmalarda kültürel değerler, bireyci ve toplulukçu olarak iki kategoride karşımıza çıkmaktadır ve yine araştırma sonuçlarına göre kültürel farklılıklar çiftler için büyük bir stres kaynağıdır. Bireyler sadece fiziksel olarak aynı çatı altında birleşmezler. Geçmiş yaşantıları ve sahip oldukları değerler ile birliktelik oluştururlar. Bu durumun da, onların evlilikten sağlayacakları doyum üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Eşler farklı sosyal ortamlarda yetiştiklerinden dolayı; farklı yaşam öyküleri, alışkanlıkları ve davranış kalıplarıyla bir araya gelirler (Yavuzer, 2011). Bu sebeple çiftlerin sosyal anlamda sahip oldukları evlilik değerleri de kültürden kültüre farklı özellikler taşımaktadır. Evlilik değerleri, çiftlerin yaşadıkları toplumun sosyal kuralları ile birlikte; kendileri için anlamlı olan kültürel değerleri de evlilik yaşantısına taşıdıkları ve kendi kişisel değer sistemlerinin bir parçası olarak gördükleri bireyci ya da toplulukçu değerler (Tekin Çatal, Balcı Çelik ve Kalkan, 2017; Bromley, 1997) olarak tanımlanmaktadır. Bireyci evlilik değerlerinde, bireyin kendi gereksinimi, duyguları, kişisel gelişimi, otonomi, rekabet, zevk ve özgürlük gibi durumlar öne çıkarken, toplulukçu evlilik değerlerine sahip olan bireyde ise, kişisel zevklerden çok çift çıkarları, itaat, uyum, fedakârlık vb. değerler öne çıkar. Bununla birlikte evlilik, tek taraflı değil karşılıklı bir ilişki sistemidir. Sadece iki bireyin aynı çatı altında buluşması olmadığı için, evlilik ilişkisinde çiftlerin birbirleri ile kurdukları iletişimin ve aralarındaki etkileşimin önemi büyüktür. Çünkü evlilik, çiftlerin maddi-manevi bütün ihtiyaçlarının giderilebildiği iletişim ve etkileşim süreci (Sabatelli ve Bartle, 1995) olarak da ifade edilmektedir. Bu sebeple çiftlerin evlilikteki konuları ele alış şekilleri, evliliklerini ve kendilerini değerlendirmelerinde öne çıkmaktadır (Fitzpatrick, 1977; Tekin Çatal, Kalkan ve Vural Batık, 2018). Çift ilişkileri ve etkileşimlerinin incelendiği yurt içi ve yurt dışında yapılan çalışmalarda, çiftlerin evliliklerinin, aile içi konuları ele alış şekillerine göre sınıflandırılabilmesi görülmüş ve buradan hareketle tipoloji oluşturulmuştur (Fitzpatrick, 1988; Noller ve Hiscock, 1989; Tekin Çatal, Kalkan ve Vural Batık, 2018). Buna göre üç evlilik (çift) tipi karşımıza çıkmaktadır.

Geleneksel Tip: Evlilik için bazı bireysel özgürlüklerden özveride bulunmak gerektiği inancına sahip olunan evlilik tipidir. Bu tür çiftlerde bağımlılık yüksektir. Buna bağlı olarak yüksek düzeyde paylaşımcı ve fedakâr bir tutum sergilenir. İlişkilerinde bir iç içe geçme durumu söz konudur. Özerk fiziksel alan kullanımı geleneksel tiplerde görülmediği için, bu durum eşler arasındaki etkileşimi de artırmaktadır. Bu tipler eşleriyle çatışmaya girmezler. Olumlu duygusallıklar dile getirilir. Kalıp geleneksel cinsiyet rolleri evliliklerinde hâkimdir. Eşin mutluluğu için çabalama, birlikte zaman geçirme, sürekli eşe ihtiyaç duyma vs. gibi özellikler dikkat çekmektedir (Fitzpatrick, 1987; İmamoğlu, 1993; Geçtan, 2018; Tekin Çatal ve diğerleri, 2018).

İlişkili Özerk Tip; Eşlerin birbirlerinin fikirlerini önemseydiği, aile içi konularda kararların ortak alındığı ve evlilik içinde kadın erkek eşitliğine inanılan tiptir. Geleneksellere göre daha özerk bir yapı içerisindedirler ve bu yüzden etkileşimleri de

daha sınırlıdır. Çiftlerin eşlerinden ayrı bir de özerk alanları vardır. İlişkili özerkler, iletişim tarzlarını atılgan olarak tanımlarlar ve çatışmalar yoğundur. Kendini ifade etme, ortak arkadaş grupları ve gerçekçilik ön plandadır (Fitzpatrick, 1987; İmamoğlu, 1993; Geçtan,2018; Tekin Çatal ve diğerleri;2018).

Özerk Tip; Evlilik öncesi anlaşılan mutabakata çiftlerin bağlı kaldığı, kişisel hedeflerin evlilikten daha önde geldiği evlilik tipidir. Bağımlılık düzeyi çok düşüktür ve paylaşım ve fedakârlık oranı diğer tiplere kıyasla oldukça azdır. Bu tipler ilişkilerinde ortak zaman geçirmek için daha planlı hareket ederler. Heyecanlı, yeniliğe açıktırlar (Fitzpatrick, 1987; İmamoğlu, 1993; Geçtan,2018; Tekin Çatal ve diğerleri;2018).

Yapılan çalışmalar, Türk toplumunun bu anlamda bir geçiş sürecinde olduğunu ortaya koymaktadır (Fişek, 2005; İmamoğlu,1993; Kağıtçıbaşı, 1998). Sanayileşme, sosyal ve ekonomik koşullar, eğitim seviyesinin yükselmesi ve kültürel değerlerle beraber bireylerin sahip oldukları evlilik değerlerinde de farklılıkların olmasına sebep olmuştur. Ayrıca ülkemizde evlilik ve aile konularında yapılan çalışmalarda evlilik ilişkisinde tek bir prototipin bulunmadığı (geleneksel, ilişkili özerk ve özerk tip) ortaya konulmuştur (Tekin Çatal ve diğ., 2018). Evlilikte sorunlara neden olan, ele alınan konular değil çiftlerin yaklaşımı ve konuyu ele alış şeklidir. Bu yüzden evlilikleri bu şekilde sınıflandırmak, daha iyi analiz edebilmeyi ve ölçebilmeyi de sağlamaktadır. Evlilik tiplerindeki ve evlilik değerlerindeki farklılıklar sebebiyle evlilik içi yaşantı ve paylaşım da farklılaşmaktadır. Evlilikten sağlanan doyum üzerinde de, çiftlerin aile içi ele alınan konuların paylaşımı (ev içi sorumluluk, bütçe, karar verme, akrabalar ve arkadaşlarla ilişkiler, boş zamanların değerlendirilmesi, problem çözme, duyguların ifade edilmesi, değerler ve beklentiler) ve eşlerin gayretlerini birleştirmelerinin etkili olduğu düşünülmektedir. Diğer bir ifade ile bireylerin sahip oldukları evlilik değerleri ve evlilik tipleri ile onların evlilikten sağladıkları doyumun ilişkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca çiftlerin evlilik değerleri ve evlilik tipleri ile ilgili farkındalıklarının olmasının ve kendilerini tanımalarının; onların ilişkilerinin güçlenmesini ve evlilikten sağlayacakları doyumunu da artıracakları düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı evli bireylerin evlilik değerleri, evlilik doyumunu ve evlilik tipleri arasındaki ilişkinin belirlenmesidir. Araştırmanın genel amacı doğrultusunda aşağıda verilen sorulara yanıt aranmıştır:

1-Evli bireylerin evlilik değerleri, evlilik doyumunu ve evlilik tipleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2-Evli bireylerin evlilik değerleri ve evlilik tipleri evlilik doyumlarının anlamlı bir yordayıcısı mıdır?

3-Evli bireylerin evlilik değerleri, evlilik doyumunu ve evlilik tipleri cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermekte midir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma, evli bireylerin evlilik değerleri, evlilik doyumunu ve evlilik tipleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen betimsel ve ilişkisel bir tarama çalışmasıdır (Karasar, 2009).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2018-2019 yılı Samsun İl'inde yaşayan evli bireyler oluşturmaktadır. Evli bireyler arasından kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle seçilen %58.6'sı kadın (n=268) ve %41.4'ü erkek (n=189) toplam 457 evli birey, araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Katılımcıların %6'sı 1 yıldan az (n=28), %22.5'i 1-5 yıl (n=103) ve %71.3'ü 6 yıldan uzun (n=326) süreyle evlidir. Araştırmaya katılan kadınların yaş ortalaması 36.69 (Ss=7.70), erkeklerin yaş ortalaması 40.50 (Ss=8.80)'dir.

Veri Toplama Araçları

Araştırma için gerekli veriler "Kişisel Bilgi Formu", "Evlilik Değerleri Ölçeği", "Evlilik Tipleri Ölçeği" ve "Evlilik Yaşamı Ölçeği" ile toplanmıştır.

Evlilik Değerleri Ölçeği: Ripley ve arkadaşları (2005) tarafından evli bireylerin sahip oldukları evlilik değerlerini ölçmek için geliştirilmiş olup Türkçe'ye uyarlaması Tekin

Çatal, Balcı Çelik ve Kalkan (2017) tarafından yapılmıştır. Ölçek 26 madde ve tek boyuttan oluşmaktadır. Puan aralıkları 26-52 arasındadır. Yüksek puan almak toplulukçu evlilik değeri ile düşük puan almak ise bireyci evlilik değeri ile ilgili bilgi vermektedir Ölçeğin Cronbach alfa değeri 0.88'dir (Tekin Çatal, Balcı Çelik ve Kalkan, 2017).

Evlilik Tipleri Ölçeği: Tekin Çatal, Kalkan ve Vural Batık (2018) tarafından evli bireylerin evlilik tiplerini belirlemek için geliştirilmiştir. 30 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte üç alt boyut bulunmakta olup geleneksel tip 9, ilişkili özerk tip 14, özerk tip 7 madde ile ölçülmektedir. Ölçek 5'li likert tipinde puanlanmaktadır. Cronbach Alpha katsayısı 0.92; Test yarılama güvenilirliği katsayısı, ilk yarı için 0.83, ikinci yarı için 0.84 bulunmuştur.

Evlilik Yaşamı Ölçeği: Tezer (1996) tarafından evli bireylerin evliliklerinden sağladıkları genel doyumunu ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. 10 maddeden oluşan ölçek 5'li Likert tipindedir. Puan aralıkları 10-50 arasındadır. Ölçekten alınan puan yükseldikçe evlilik doyumunun da yükseldiği kabul edilmektedir. Cronbach Alfa katsayısı ilk çalışmada 0.91 olarak ikinci çalışmada ise 0.89 olarak hesaplanmıştır (Tezer, 1996).

Verilerin Analizi

Veriler SPSS 17.00'de analiz edilmiştir. Anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ alınmıştır. Analizde Pearson Korelasyon Testi, Çoklu Regresyon Testi, Bağımsız Gruplar Arası t-testi yapılmıştır.

Bulgular

Tablo 1. Evli bireylerin evlilik değerleri, evlilik doyumunu ve evlilik tipleri arasındaki ilişki

	Evlilik Değerleri	Geleneksel Tip	İlişkili Özerk Tip	Özerk Tip	Evlilik Doyumu
Evlilik Değerleri	1				
Geleneksel Tip	0.430*	1			
İlişkili Özerk Tip	0.094*	0.723*	1		
Özerk Tip	-0.208*	0.342*	0.493*	1	
Evlilik Doyumu	0.244*	0.614*	0.580*	-0.356	1

(* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$)

Buna göre evlilik değerleri ile evlilik tiplerinden geleneksel tip ($r = 0.430$, $p < 0.05$), ilişkili özerk tip ($r = 0.094$, $p < 0.05$) ve özerk tip ($r = -0.208$, $p < 0.05$) arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu gözlenmektedir. Evlilik Değerleri Ölçeği'nden alınan puanın yükselmesi toplulukçu evlilik değerine, ölçekten alınan puanın düşmesi de bireyci evlilik değerine sahip olmaya karşılık gelmektedir. Buna göre toplulukçu evlilik değeri ile geleneksel tip arasında pozitif yönlü orta düzey bir ilişki vardır. Ayrıca toplulukçu evlilik değeri ile ilişkili özerk tip arasında da pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Aynı tabloya göre, evlilik değeri ile özerk tip arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır. Evlilik değeri puanı yükseldikçe yani toplulukçu evlilik değeri puanı arttıkça özerk tip puanı azalmaktadır. Aynı tabloda evlilik değerleri ve evlilik doyumunu arasındaki ilişki incelendiğinde; evlilik değeri ile evlilik doyumunu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = 0.244$ $p < 0.05$). Evlilik değeri puanı yükseldikçe evlilik doyum düzeyi de artmaktadır. Diğer bir deyişle evlilik değeri puanı düştükçe (bireyci evlilik değeri) evlilik doyum düzeyi de düşmektedir. Yine Tablo 1'e göre evlilik tipleri ve evlilik doyumunu arasındaki ilişkiye bakıldığında ise evlilik tiplerinden geleneksel tip ($r = 0.614$, $p < 0.05$), ilişkili özerk tip ($r = 0.580$, $p < 0.05$) ve özerk tip ($r = -0.356$, $p < 0.05$) ile evlilik doyumunu arasında pozitif yönlü bir ilişki saptanmıştır. En güçlü ilişkinin geleneksel tip ile evlilik doyumunu arasında olduğu bulunmuştur. Bunu sırasıyla ilişkili özerk ve özerk tip izlemektedir. Evli bireylerin evlilik değerleri ve evlilik tipleri evlilik doyumlarının anlamlı bir yordayıcısı mıdır? Sorusuna yanıt bulabilmek için Çoklu Regresyon Analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Evlilik değerleri ve evlilik tiplerinin evlilik doyum düzeyini yordamasına yönelik çoklu regresyon analizi sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi R
Sabit	-4.421	3.044	-	-1.452	0.147	.	.
Evlilik Değerleri	.151	.065	.104	2.333	0.020*	.244	.109
Geleneksel Tip	.465	.085	.334	5.447	0.000***	.614	.248
İlişkili Özerk Tip	.269	.058	.263	4.610	0.000***	.580	.212
Özerk Tip	.183	.059	.133	3.087	0.002**	.356	.144
R=0.656	R ² =0.425	F=85.319					

(*p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001)

Tablo 2'ye göre, evlilik değerleri ve evlilik tipleri (geleneksel tip, ilişki özerk tip ve özerk tip) birlikte bireylerin evlilik doyum puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır (R=.656, R²=.425, p<0.05). Bu değişkenlerin birlikte, evlilik doyumundaki toplam varyansın yaklaşık %43'ünü açıkladığı görülmektedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin sonuçlar incelendiğinde; bağımsız değişkenlerin (evlilik tipleri ve evlilik değerleri) evlilik doyumunu üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Evli bireylerin evlilik değerleri, evlilik doyumunu ve evlilik tipleri cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermekte midir? Sorusuna yanıt bulabilmek için t-testi analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Evlilik değerleri, evlilik doyumunu ve evlilik tiplerinin cinsiyete göre farklılaşmasına ilişkin t-testi analizi

	Cinsiyet	N	X	S	sd	t	p
Evlilik Değerleri	Kadın	268	38.38	5.50	455	7.53	0.000***
	Erkek	189	42.54	6.24			
Geleneksel Tip	Kadın	268	34.50	6.70	455	3.69	0.000***
	Erkek	189	36.68	5.85			
İlişkili-Özerk Tip	Kadın	268	58.37	8.56	455	2.64	0.008**
	Erkek	189	56.16	8.96			
Özerk Tip	Kadın	268	23.13	6.20	455	1.04	0.286
	Erkek	189	22.47	7.03			
Evlilik Doyumu	Kadın	268	37.61	9.22	455	0.46	0.643
	Erkek	189	38.01	8.68			

(*p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001)

Tablo 3'e göre evlilik değerleri ve evlilik tiplerinden geleneksel tip ve ilişkili-özerk tip cinsiyete göre anlamlı fark göstermektedir. Buna göre erkeklerin evlilik değerleri ve geleneksel tip puanları kadınlardan anlamlı ölçüde yüksek görülürken, kadınların ilişkili özerk tip puanları erkeklerden yüksektir. Bunun yanında evlilik tiplerinden özerk tip ve evlilik doyumunu cinsiyete göre anlamlı bir biçimde farklılaşmamıştır..

Tartışma ve Sonuç

Araştırmada evlilik değerleri, evlilik doyumunu ve evlilik tipleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Buna göre evli bireylerin toplulukçu evlilik değeri arttıkça evlilik tiplerinden geleneksel tip ve ilişkili özerk tip olma durumları da artmakta; özerk tip olmaları azalmaktadır. Ayrıca evli bireylerin toplulukçu evlilik değeri arttıkça evlilik doyum düzeyleri de artmaktadır. Geleneksel tip, ilişkili özerk tip ve özerk tip olma arttıkça, evlilik doyum düzeyi de artmaktadır. Evlilik değerinden alınan puanın yükselmesi toplulukçu evlilik değerine karşılık gelmektedir. Toplulukçu evlilik değeri yüksek olan bireyler, evliliklerinde bireysel fedakârlığa önem verirler, eşe bağlılığı kendi bireysel gelişimlerinden ön planda tutarlar, ayrıca eş ile ilişkilerinde daha geleneksel değerler öne çıkar. Geleneksel roller ön plandadır (Geçtan, 2018; Fitzpatrick, 1987; Fişek, 2005). Ayrıca evliliklerini ilişkili özerk tip olarak belirtenlerde bir taraftan bireysel bağımsızlık desteklenirken, diğer taraftan "biz duygusu" korunmaktadır (Ripley ve diğ., 2005; Lambert ve Dollahite, 2007). Bu

nedenle toplulukçu evlilik değeri puanı ile geleneksel tip ve ilişkili özerk tip puanı arasında pozitif yönlü ilişki olduğu düşünülmektedir. Çalışmada toplulukçu evlilik değeri ile özerk tip arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. İlişkilerini özerk tip olarak tanımlayan bireylerin özellikleri incelendiğinde eşe bağımlılığın az, bireysellik duygularının baskın olduğu ön plana çıkmaktadır. Bireysel ihtiyaçlar, evlilik ilişkisinin önündedir. Bu yüzden toplulukçu evlilik değeri ile özerk tip arasında negatif yönlü ilişki bulunduğu düşünülmektedir. Bütün bu bulgulardan yola çıkarak, bireylerin sahip oldukları evlilik değerinin onların evlilik tipleri ile ilişkili olduğu söylenebilir. Araştırmanın diğer bulgusu ise toplulukçu evlilik değeri puanı arttıkça evlilik doyum düzeyi de artmaktadır. Yurt dışı alan yazında yapılan araştırmalar incelendiğinde her iki değer de evlilik doyumunda etkili olduğu görülmektedir (Demaris, Sanchez ve Krivickas, 2012). Yurt içinde benzer bir çalışma bulunmamasına karşın cinsiyet rolleri ile ilgili yapılan çalışmalarda geleneksel cinsiyet rolleri ile evlilik doyumunu arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur (Özen, 2006; Bedir, 2018) Bireyci evlilik değeri baskın olan birey; aşk ve özerkliği ön planda tutar ayrıca geleneksel düşüncelerden uzaktır. Bundan dolayı evlilik ilişkisinde fedakârlık ve paylaşma konusunda çatışma yoğun yaşanabilir. Bu durumların evlilik doyum düzeyinde düşüşe neden olduğu söylenebilir (Rhoden, 2003; Ripley ve diğ., 2005).

Araştırmanın diğer bir sonucu, evlilik değerleri ve evlilik tipleri (geleneksel tip, ilişkili özerk tip ve özerk tip) birlikte, bireylerin evlilik doyumlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Buna göre evlilik değerleri ve evlilik tipleri, evlilik doyumuna ilişkin toplam varyansın yüzde 43'ünü açıklamaktadır. Tabloya göre evlilik doyumunu üzerinde etki derecesi değerlendirildiğinde evlilik tipi alt ölçekleri; geleneksel tip, ilişkili özerk tip ve özerk tip olarak sıralanabilir. Yurt içi alan yazında benzer bir çalışma bulunamasa da evlilik doyumunu yordayan değişkenleri inceleyen araştırmalara bakıldığında birbirleri ile vakit geçiren çiftlerin ve paylaşım düzeyi yüksek olan evliliklerin evlilik doyum düzeyleri de yükselmektedir (Şener, 2002; Kublay, 2013).

Araştırmanın son bulgusunda, erkeklerin evlilik değerleri ve geleneksel tip puanları kadınlardan yüksek olarak bulunmuştur. Ayrıca kadınların ilişkili özerk tip puanlarının erkeklerden yüksek olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmalarda Türkiye'nin toplulukçu kültürden bireyci kültüre doğru geçişte olduğu bilinmektedir. Buna göre araştırmalar, erkeklerin değişim sürecinin kadınlara göre daha yavaş olduğunu ve cinsiyet ile ilgili kalıp yargılardan kadınların olumsuz anlamda daha çok etkilendiği ortaya konmuştur. İş ve ev dışı yaşama taşınan kadın-erkek eşitliği evlilik içi ilişkilere çok fazla yansımamaktadır. Bununla birlikte son zamanlarda yapılan araştırmalarda kadınlar, evlilik içinde kendisine sunulan cinsiyetçi rolü sorgulamakta ve kabul etmemektedir (Bedir, 2018; Tekin Çatal ve diğ., 2018). Bunda eğitim seviyesinin yükselmesi, kadının çalışma hayatında yer alması gibi etkenler etkili olmuş olabilir.

Gelecek çalışmalar için araştırmacılara şu önerilerde bulunulabilir: Türkiye'de evlilik ilişkisini inceleyen çalışmalar yapılırken tek bir evlilik tipinin ve evlilik değerinin olmadığı göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca ülkemizde boşanma oranları giderek artmaktadır. Bu sebeple evli bireylere evlilik değerleri ve evlilik tipleri konusunda çeşitli seminerler ya da evlilik danışmanları aracılığı ile farkındalık kazandırılarak evlilikten beklentilerinin karşılanması sağlanabilir. Araştırma sonuçlarının genellenebilmesi için, farklı örneklem gruplarında da çalışmalar yapılarak sonuçlar karşılaştırılabilir. Bununla birlikte evli çiftlerin zamana bağlı olarak evlilik değerleri ve evlilik tiplerinde değişiklik olup olmadığı ele alınabilir. Son olarak bu çalışma evli çiftlerle değil, evli bireylerle gerçekleştirilmiştir. Evlilik değerleri, evlilik tipleri ve doyum ilişkisini evli çiftlerle inceleyen araştırmalar planlanabilir.

Kaynakça

- Bedir, İ. (2018). *Evli bireylerde evlilik doyumunu yordayan değişkenlerin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bromley, D.G. (1997). Presidential address remembering the future: A sociological narrative of crisis episodes, collective action, culture workers and counter movements. *Sociology of Religion* 58, 105-140.
- Fişek, G.O. (2005). Gelenekten değişime: Türkiye’de aile ve ergenler. İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli *Tıp Eğitimi Etkinlikleri Adölesan Sağlığı Sempozyum Dizisi*, 43, 39-49.
- Fitzpatrick, M.A. (1977). *A typological approach to communication in relationships*. In B. Rubin (Ed.), *Communication yearbook 1* (s.263-275). New Brunswick, NJ: Transaction Books.
- Fitzpatrick, M.A. (1987). *Marriage and verbal intimacy*. In V.J. Derlega ve J.Berg(Ed.). *Self-Disclosure: Theory, Research and Therapy*. (s.235-257). Newyork: Plenum.
- Fitzpatrick, M.A. (1988). *Between husbands and wives*. Newbury Park: SAGE.
- DeMaris, A.A.L. Sanchez ve Krivickas, K. (2012). Developmental patterns in marital satisfaction: Another look at covenant marriage. *Journal of Marriage and Family*, 74(5), 989-1004.
- Geçtan, E. (2018). *İnsan olmak*. İstanbul: Metis yayınları.
- Gökmen, A. (2001). *Evli eşlerin birbirine yönelik kontrolçülük ve bağımlılık algılarının evlilik doyumu üzerindeki etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İmamoğlu, O. (1993). Değişen dünyada değişen aile içi roller. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 1, 58-68.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1998). *Kültürel psikoloji: Kültür bağlamında insan ve aile*. İstanbul: Yapıkredi yayınları.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi* (19. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kışlak, T.Ş. (1997). Evlilikte Uyum Ölçeğinin (EUÖ) güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *3P Dergisi*, 7(1), 50-57.
- Kublay, D. (2013). *Evlilik uyumu: Değer tercihleri ve öznel mutluluk açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Lambert, N.M., Dollahite, D.C.(2007). The threefold cord: Marital commitment in religious couples. *Journal of Family Issues*, 29(5) 85-132.
- Medling, J.M., Mccarrey, M. (1981). Marital adjustment over segments of the family life cycle: The issue of spouses’ value similarity. *Journal of Marriage and The Family*, 43(2), 195-203.
- Noller, P., Hiscock, H. (1989). Fitzpatrick’s typology: An Australian replication. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6(1), 87-91.
- Ondaş, B. (2007). *Üniversite öğrencilerinin evlilik ve eş seçimi ile ilgili görüşlerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özen, A. (2006). *Value similarities of wives and husbands and conflict resolution styles of spouses as predictors of marital adjustment* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ripley, J.S., Worthington Jr, E.L., Bromley, D., & Kemper, S.D. (2005). Covenantal and contractual values in marriage: Marital Values Orientation toward Wedlock or Self-actualization (Marital VOWS) Scale. *Personal Relationships*, 12(3), 317-336.
- Rhoden, J.L. (2003). Marital cohesion, flexibility, and communication in the marriages of nontraditional and traditional women. *The Family Journal*, 11(3), 248-256.
- Sabatelli, R.M., Bartle, S. (1995). Survey approaches to the assessment of family functioning: Conceptual, operational and analytical issues. *Journal Marriage and Family*, 57(4), 1025-1039.
- Şener, A. (2002). *Ailede eşler arası uyuma etki eden faktörlerin araştırılması* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

- Tekin atal, M., elik, B.S., Kalkan, M. (2017). Evlilik Değerleri leęi'nin Türkçe'ye uyarlama alışması: Geçerlik ve güvenirlik alışmaları. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12(18), 621-636.
- Tekin atal, M., Kalkan, M. ve Vural-Batık, M (2018). Evlilik Tipleri leęi: Geçerlik ve güvenirlik alışması. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(16), 498-523.
- Tezer, E. (1996). Evlilik ilişkisinden sağlanan doyum: Evlilik Yaşamı leęi. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(7), 1-7.
- Yavuzer, H. (2011). *Evlilik okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.